

באזל 1, באזל 2 וסולבנסי 2

מאמר זה סוקר את דרישות ההון לבנקים ברחבי העולם. האופן שבו רגולטורים מחשבים את ההון המינימלי (Minimum Capital) שאותו נדרש בנק להחזיק השתנה באופן דרמטי מאז שנות ה-80. לפני 1988 קבעו הרגולטורים דרישות הון על ידי הגדרת יחסים מינימליים של הון לנכסים או יחסים מקסימליים של נכסים להון. בסוף שנות ה-80 הסכימו הן המפקחים על הבנקים והן הבנקים עצמם כי יש צורך בשינויים. המסחר בנגזרים עלה במהירות ובנוסף הבנקים גם התחרו גלובאלית ולכן חשוב היה לייצר "מגרש משחק" אחיד על ידי קביעת תקנות אחידות לבנקים בכל העולם.

תקן באזל (Basel Accord, רגולציה בינלאומית בתחום ניהול הסיכונים בבנקאות) משנת 1988 הקצה הון כנגד סיכוני אשראי בגין חשיפות מאזניות וחץ-מאזניות כאחד. תקן באזל כולל חישוב נכס הסיכון (Risk-Weighted Asset) עבור כל אחד מהפריטים. נכס הסיכון עבור הלוואה מאזנית חושב על ידי הכפלת הקרן במשקל הסיכון (Risk Weight) של הצד הנגדי (Counterparty). במקרה של נגזרים כמו עסקאות החלפה, הבנקים נדרשו תחילה לחשב סכומים שווי ערך אשראי (Credit Equivalent Amounts). נכסי הסיכון התקבלו על ידי הכפלת סכום שווי ערך אשראי במשקל הסיכון עבור הצד הנגדי. הבנקים נדרשו לשמור על יחס הלימות הון של 8% (יחס הלימות הון הינו היחס שבין ההון שעל הבנק לרתק מבלי להשתמש בו למתן אשראי, לבין נכסי הסיכון שלו). בשנת 1995 תוקננו דרישות ההון כנגד סיכוני אשראי כך שיביאו בחשבון קיזוז (Netting). בשנת 1996 הוכנסה דרישה לכלול דרישות הון (Capital Charge, הקצאת הון) כנגד סיכוני שוק, כאשר בנקים מתוחכמים יכולים לבסס את דרישות ההון על מודל ה-VaR (הערך הנתון בסיכון, Value-at-Risk).

באזל 2 הוצע בשנת 1999 ויושם על ידי בנקים רבים בעולם בשנת 2007 (בישראל נכנסו לתוקף הוראות באזל 2 בסוף 2009). באזל 2 לא הוביל לשינוי מידי בדרישת ההון כנגד סיכוני שוק. דרישות ההון כנגד סיכוני אשראי חושבו בדרך מתוחכמת יותר מבעבר כך שישקפו את (א) דירוג האשראי של החייבים או (ב) הערכות הבנק בקשר לפרמטר קורלציית חדלות הפירעון (Default Correlation) שהוגדר על ידי הרגולטורים. בנוסף, נוצרו דרישות הון בגין סיכונים תפעוליים.

דירקטיבת סולבנסי 2 (Solvency II), רגולציה בינלאומית בתחום ניהול הסיכונים בביטוח) היא מסגרת רגולטורית לחברות ביטוח שהאיחוד האירופי צפוי ליישם החל משנת 2016 (בישראל נכנסו לתוקף הוראות סולבנסי 2 בסוף 2016). סולבנסי 2 קובע את דרישות הון מינימליות כנגד סיכוני השקעה, סיכוני חיתום וסיכונים תפעוליים. המבנה של סולבנסי 2 די דומה למבנה של באזל 2.

אודות כותב המאמר: האקטואר רועי פולניצר, FRM

רועי בעל תואר שני במימון (התמחות בניהול סיכונים ואקטואריה) ותואר ראשון בכלכלה (התמחות במימון), שניהם מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, בעל דיפלומה בניהול סיכונים פיננסיים (FRM®) מאוניברסיטת אריאל בשומרון ולמד בתוכנית ללימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה. כמו כן, רועי אקטואר מלא

(Fellow) בלשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (F.I.L.A.V.F.A.), מוסמך כמעריך שווי מימון תאגידי (CFV) מטעם לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA), מוסמך כמנהל סיכונים פיננסיים (FRM) מטעם האיגוד העולמי למומחי

סיכונים (GARP) ומוסמך כמומחה לניהול סיכונים (CRM) מטעם האיגוד הישראלי למנהלי סיכונים (IARM).

לרועי ניסיון של מעל ל- 15 שנה בביצוע ניתוחים כמותיים במכשירים פיננסיים, בהערכת שווי תאגידים ונכסים בלתי מוחשיים, באמידה וכימות סיכונים כמו תמותה, אריכות ימים, תחלואה, ביטולים והחלמה מנכות, ובמידול ומדידת סיכוני שוק, אשראי, תפעוליים, מודל, נזילות והשקעות לצורכי יישום הוראות רגולטוריות ותקינה חשבונאית, פיתוח, יישום ותיקוף מודלים בתחומים של הערכות שווי, ניהול סיכונים, אקטואריה והנדסה פיננסית, קביעת תעריפי ביטוח חיים, הערכת פרמיות סיכון והערכת עתודות ביטוח, קביעת עלות תנאי פנסיות (צוברות ותקציביות) והכנת מאזנים אקטואריים לקרנות פנסיה, ניתוח וחיזוי מצבים פיננסיים מורכבים וכן העברת סמינרי הדרכה והשתלמויות בתחומי התמחותו: מימון, אקטואריה, הערכות שווי, בנקאות, ניהול סיכונים, אופציות והנדסה פיננסית.